

MARIA MUSTANTA

Toivon talo

WSOY

MARIA MUSTRANTA

Toivon talo

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

Kirjailija kiittää WSOY:n kirjallisuussäätiötä,
Taiteen edistämiskeskusta, Suomen Kulttuurirahaston
Uudenmaan rahastoa, Journalistisen kulttuurin edistämissäätiötä ja
Kirjallisuuden edistämiskeskusta saamastaan taloudellisesta tuesta.

Ensimmäinen painos
© Maria Mustranta ja WSOY 2025

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
Lönnrotinkatu 18 A, 00120 Helsinki
isbn 978-951-0-51840-3
Painettu EU:ssa

Tuoteturvallisuuteen liittyvät tiedustelut:
tuotevastuu@wsoy.fi

Talvi 2014

1.

KÄYTÄVÄ HAISI VERELLE. Metallinen lemu erotui häiritsevän ruumiillisena puhdistusaineiden katkusta.

Tämäkö hänelle oli haluttu kertoa tuomalla tänne? Martta mietti. Että verta virtasi nyt niin, että sitä riitti hajuksi ilmaan?

Potilaita makasi sängyissä käytävien laidoilla. Niiden väleissä miehiä nojaili seinään poissaolevuudeksi muuttunut odotus kasvoillaan. Naiset ojentelivat toisilleen eväsrasioita ja huutelivat käytävän yli. He näyttivät Martasta vähän siltä kuin olisivat retkellä, ja ajatus tuntui oudolta kaiken sen jälkeen, mitä hän oli nähnyt. Amman oli välillä sellainen. Kaupunki huvitti silloin, kun olisi pitänyt kauhistua.

Martta seurasi katseellaan seinässä kääntyilevää halkeamaa purkaakseen levottomuuttaan

johonkin. Miksi hän oli suostunut tähän? Hän oli jo tavannut kaksi projektin osallistujaa toimistolla. Se olisi riittänyt. Mutta Raya oli ollut niin liikuttava halutessaan välttämättä esitellä hänelle vielä miehen, joka oli hankkeen myötä alkanut myydä ruokaa sairaalassa.

»Herra Dawood unohti joitain papereita. Meidän pitää odottaa hetki», Yazan sanoi pälyillen kohti huonetta, josta he olivat juuri astuneet käytävälle.

Martta arveli Yazanin olevan jotakin kahdenkymmenenviiden ja kolmenkymmenen väliltä. Alkavaa keskivartalolihavuutta ja musiikkivideoista opittuja eleitä. Martalle oli jäänyt epäselväksi, mitä tekemistä miehellä hankkeen kanssa oli. Yazan oli hakenut hänet hotellilta aamulla, kuunnellut vaitonaisena toimiston keskusteluja ja lähtenyt kuskiksi sairaalaan, koska Raya ei ollut ehtinyt. Toimistolla Yazan ja Raya olivat luoneet toisiinsa niin tottuneita katseita, että Martta epäili heidän olevan sukua toisilleen.

Martta astui muutaman askeleen portaikon suuntaan jaloitellakseen tai vain unohtaakseen kärsimättömyytensä, pysähtyi potilashuoneen avoimelle ovelle ja katsoi sisään.

Huoneessa oli kolme sänkyä. Lähimpänä ikkunaa teinityttö jalka kipsissä, keskellä vanhus, nurkassa pikkulapsi. Tuoksui ruualle, vaikka kukaan ei syönyt. Aavikon pieksämät naiset potilaiden ympärillä kuulostivat kuiskailevinakin meluisilta.

Martta jäi tuijottamaan tyttöä. Pienissä lapsissa oli jotakin, mikä pakotti katsomaan. Tyttö makasi selällään hiukset mustina siveltimen vetoina tyynyillä. Peitteellä lepäävistä käsistä puuttui osa, pulleat kämmenet olivat kiinnittyneet suoraan kyynärpäihin.

Martta käänsi katseensa työstä muualle huoneeseen, vilkuili naisten nyssäköitä ja kolhujen jälkiä seinissä, pehmolammasta sängyn nurkassa. Tavassa, jolla naiset olivat asettuneet huoneeseen, oli jotain häiritsevää. Ajatus oli hahmoton mutta sinnikäs kuin tunne, että oli unohtanut jotain. Martta ei voinut lakata tuijottamasta, ennen kuin ymmärsi, mikä häntä vaivasi.

»Onko tuo pieni tyttö yksin?» Martta kysyi Yazanilta, joka oli ilmaantunut hänen taakseen.

Mies vilkuili ympärilleen, näki käytävällä kiiruh-tavan sairaanhoitajan ja kysyi. Nainen sanoi jotakin elehtien kulmikkaasti.

»Kyllä. Tytöllä ei ole täällä omaisia», Yazan vastasi.

»Miksi ei ole?»

Yazan ja hoitaja puhuivat pitkään. Välillä Yazan kääntyi jo Martan puoleen suu lauseeseen avautuneena, mutta naisen kiihkeä puhe ei lakannut.

Martta odotti. Huoneen naiset olivat hiljenneet ja tapittivat häntä suoraan ja paljaasti. Vaikka Martta oli oleskellut paljon kulttuureissa, joissa joutui eurooppalaisuuttaan tuijotetuksi, hän ei uskonut koskaan tottuvansa siihen. Se tuntui tunkeutumiselta hänen henkilökohtaiseen tilaansa kuin liian lähelle tuleva keho.

Sitten tyttökin huomasi Martan. Suuret ja lähes pyöreät silmät katsoivat huoneen poikki. Martalle tuli äkkiä huono olo. Päässä alkoi häilyä kuvia rajan takaisista tapahtumista kuin sodan enkelit olisivat lehahtaneet lentoon kollektiivisesta alitajunnasta.

»Tyttö on pakolainen. Kaikki hänen omaisensa kuolivat, kun pommi osui taloon, josta he olivat hakeneet suojaa», Yazan lopulta käänsi. »Vain tyttö jäi eloon. Jotkut perheen tunteneet toivat hänet rajan yli ja tänne.»

Loukkaantuneena, miksi? Olivatko auttajat matkalla Ammaniin? Olivatko he ajatelleet, että pää-

kaupungissa tytöstä ehkä huolehdittaisiin paremmin, koska pohjoisessa pakolaisia oli niin paljon?

Heidän takanaan liikuttiin. Martta erotti kielen napsahduksen ja hyökkäävän partaveden. Herra Dawood oli kai löytänyt paperinsa, heidän pitäisi mennä.

Tytön katseessa oli jotain outoa, Martta ajatteli.

»Onko jotakin vialla?» herra Dawood kysyi.

Is there a problem? Martta toisti mielessään. Voi hyvä Luoja.

»Ei», hän vastasi.

2.

YAZAN PUHUI PUHELIMESSA, kun he astuivat toimistosta kadulle. Keskipäivän ankara katse kaivautui niskaan. Martta pyyhki otsaltaan pölyä ja raukeutta ja katseli, miten veitsikaupan myyjä kadun toisella puolella suihkutti ilmaan kipinöitä teroittaessaan lihakirvestä ja miten teinipoika hakkasi risteyskseen pysähtyneen minibussin ovea. Auto jo kiihdytti, kun ovi avautui, ja poika loikkasi sisään.

»Herra Salameh soitti», Yazan kertoi työnnettyään puhelimen taskuunsa. »Hän on hyvin pahoillaan, mutta hänen on peruutettava lounastapauksensa.»

Martta päätti olla välittämättä. Paluulento oli vielä yli viikko.

»Tiedän joitain hyviä ruokapaikkoja. Vai haluatko palata hotellille ja syödä siellä?» Yazan kysyi.

»Palataan hotellille.»

Martan olisi tehnyt mieli kävellä vain liikuntaa saadakseen, vaikka se tarkoitti taksien tööttäyksiä ja ohi ajavista autoista kuuluvia huutoja, joiden todennäköisesti seksuaalissävytteistä sisältöä hän ei onneksi ymmärtänyt. Täällä näki harvoin ihmisiä kulkevan jalan. Aina kävellessään valtakatuja reunstavia kapeita jalkakäytäviä Martta näki mielessään häneen suuntautuvat kysyvät katseet.

»Koska tapaamme Rayan?»

»Puoli kolmelta.»

»Ei mennäkään hotellille.»

Yazan kohotti kulmiaan kysyvästi.

»Haluaisin käydä sairaalassa.»

Puhelin alkoi pyöriä hermostuneesti Yazanin sormissa, kun mies sovitteli hänen oikkuaan sisäiseen kalenteriinsa. Martasta tuntui, että Yazan olisi halunnut kieltää ja että hänellä olisi ollut siihen hyvät perustelut.

»Hyvä on, ajetaan sinne», Yazan vastasi.

Martta lähti kävelemään autolle. Ehkä juuri tämä oli maailmassa niin usein vikana. Sanottiin kyllä silloin, kun olisi pitänyt sanoa ei.

Pikkutyttö makasi samassa asennossa selällään kädet peitteellä kuin edellisenä päivänä. Kasvojen ilmekin oli sama. Näytti kuin tyttö olisi katsonut jotakin, mitä yritti sinnikkäästi ymmärtää. Martta seiso i ovella ja epäröi. Hän pelkäsi lapsia. Ne olivat arvaamattomia ja kohtuuttomia, sanoivat kiusallisia asioita. Lapset olivat Martasta hellyttäviä vain silloin, kun ne olivat hiljaa paikoillaan. Turvaistuimissa ja kantoliinoissa, nukkuessa ja leikkiessä keskittyneesti itseksseen. Martta ei ollut koskaan kertonut kellekään, ei edes Peterille, ettei erityisemmin pitänyt lapsista. Hän epäili useimpien ihmisten pitävän vastenmielisyyttä lapsia kohtaan jonkinlaisena luonnevikana.

Martta astui taaksepäin ja heilautti päätään Yazanille.

»Mennään.»

He kävelivät kerrosta alemmas ja näkivät ikkunanallisen kopin, jossa istui nainen.

»Puhutko englantia?» Martta kysyi.

Nainen nosti katseensa. Silmät tarkensivat johonkin Martan kasvoissa.

»Kyllä.»

»Huoneessa kahdeksan on pieni tyttö, jolla on

epätavallisen lyhyet kädet. Haluaisin puhua häntä hoitavan lääkärin kanssa.»

»Tyttö, jolla on lyhyet kädet?» nainen toisti.

»Niin.»

Hoitajan kädet liikkuvat näkymättömiin jäävällä pöydällä. Martta kuvitteli, miten tunkeileva kysymys, täkäläinen hienosyinen hierarkia, ties mitkä käytännöt ja hänen länsimaalaisuutensa yrittivät hakeutua mielekkääseen järjestykseen naisen mielessä. Sitten aprikoiva ilme naisen kasvoilla laukesi, hän selasi jotakin ja sanoi:

»Te voitte puhua tohtori Majd Maddadin kanssa.»

»Mistä löytäisin hänet?»

Nainen nousi ja astui kopista ulos. Martta seurasi häntä suljetulle ovelle käytävän päässä. Nainen vaihtoi pää ovenraossa muutaman sanan jonkun kanssa.

»Tohtori Majd Maddad on leikkaussalissa», hoitaja kertoi sitten.

»Milloin hän palaa?»

Nainen ja se joku huoneessa kävivät lyhyen keskustelun.

»Voitteko tulla takaisin myöhemmin?»

»Kyllä. Koska?»

»Tohtori Maddad on täällä tänään kahdeksaan asti. Kysyn häneltä, voisiko hän tavata teidät silloin.»

»Missä? Täälläkö?»

Hoitaja katsoi taas huoneeseen, sulki sitten oven ja nyökkäsi, mutta Martasta tuntui, ettei nainen oikeasti tiennyt.

Yazan ei sanonut mitään, kun he palasivat tytön luo. Martta mietti, nykikö mies paitaansa levottomasti hänen käyttöksensä vai heikon ilmastoinnin takia. Tai olisiko Yazan halunnut sanoa jotakin, mutta ei tohtinut.

Kun Martta pysähtyi sängyn vierelle, tytön silmät käännähtivät häneen nopeasti. Olkavarret painuivat syvemmälle peittoon.

»*Marhaba*», Martta tervehti.

Tytön huulet kääntyivät sisäänpäin. Martta kyykistyi.

»Kerro hänelle, etten ole lääkäri», Martta pyysi Yazanilta. »Että minä olen vain tullut katsomaan häntä.»

Tyttö puristi huuliaan yhteen miehen puhuessa. Kasvoilla liikkui tuskin havaittavia värähdyksiä kuin pölyä lattialla. Äkkiä Martta tajusi, miksi

tytön katse oli tuntunut aamupäivällä oudolta. Se ei näyttänyt samalta kuin niiden lasten, jotka olivat seuranneet häntä toimistolle vievällä sivukadulla, huudelleet »*hello, how are you*» ja tirskeyt kämmeniinsä, kun hän oli vastannut.

»*Ismii Martta*», Martta sanoi hiljaa.

Kasvot eivät reagoineet. Ehkä tyttö ei ymmärtänyt standardiarabiaa.

Jalkoja poltteli. Kyykkiminen tuntui typerältä. Martta nousi seisomaan ja huomasi, että hänelle oli tuotu tuoli. Istuminen tuntui vielä typerämmältä. Se vähäinen yhteys, jonka hän oli kokenut saaneensa, tuntui katoavan, kun hänen ja tytön kasvot olivat eri tasoilla.

»*Kaif halak?*» Martta yritti.

Tytön sormet puristivat lakanaa. Pöly liukui kasvoilla. Martta löyhytti hiestä tahmeaa paitaansa. Tytön hienovireiset kasvot saivat hänet ajattelemaan siskon tytärtä Suomessa. Juliassa oli samalaista hiljaisuuden voimaa kuin tuossa tytössä. Julia puhui niin vähän, että aina hänen sanoessaan jotakin kaikki hiljenivät ja keskittyivät.

»*Ma asmuk?*» Martta kysyi.

Supinassa heidän takanaan kulki kiihtymyksen puuska. Jotakin huudettiin kauempaa huoneesta.

»Tyttö ei puhu mitään. Ei ole sanonut sanaakaan tänne tulonsa jälkeen», Yazan käänsi.

Martta tuijotti lapsen kasvoja ja äkkiä ne näyttivät toisenlaisilta, luonteikkaammilta, ikään kuin Martta olisi tiedostanut, miten paljon niihin kätkeytyi.

»He sanovat, että tytön nimi on Noura.»

Noura, Martta toisti mielessään.

»*Ana finlandiatun*», Martta kertoi, vaikka tyttö tuskin tiesi, mitä suomalainen tarkoitti.

Julialla oli Arabella-niminen mielikuvitusystävä.

Miksi hän sellaisenkin asian muisti?

»Meidän pitäisi lähteä. Liikenteestä ei koskaan tiedä», Yazan sanoi pehmeästi kuin Marttakin olisi ollut jonkinlainen potilas.

Julian mielikuvitusystävällä oli suihkukone ja lemmikkiseepra. »Seeprat eivät kesyynny», Martta oli sanonut Julialle.

Hiekka rapisi Yazanin kenkien alla. Martta kosketti tytön olkavartta ja nousi.

Illalla sairaalassa oli hiljaisempaa kuin päivällä. Omaiset, seiniä reunustavat sängyt ja henkilökohdaiset hajut olivat poissa. Välillä jonkin oven takaa lehahti autiolle käytävälle hoitaja, joka kiiruhti hetken eteenpäin ja katosi taas.

Yazan oli tarjoutunut ajamaan hänet sairaalalle, mutta Martta oli torjunut ehdotuksen. Miehellä oli ollut jo pitkä työpäivä, taksilla kulkeminen oli halpaa, kaikki lääkärit täällä puhuivat englantia.

Martta koputti oveen, jonka takaa sairaanhoitaja oli päivällä lääkäriä etsinyt. Joku vastasi huoneesta arabiaksi ja Martta astui sisään.

»Tohtori Maddad?«

Pöydän takana istui harteikas, kaitakasvoinen mies, joka nyökkäsi ja painoi käden sydämelleen. Martta vastasi tervehdykseen yllättyneenä, että oli päässyt tavoitteeseensa näin helposti. Hän oli varautunut odottamiseen, kysymyksiin ja risti-riitaisiin vastauksiin, siihen ajan ja totuuden jous-tavuuteen, joka oli täällä joskus niin raskasta.

»Olen Martta Ervasti.«

»Käy istumaan.«

Herra Maddad viittasi kohti seinustalla olevaa tuolia. Martta istuutui ja ajatteli, että mies näytti siltä, miltä lääkärin kuuluikin näyttää. Vakava ja loivaliikkeinen, kasvoilla uskottavuutta tuovaa väsymystä. Noille käsivarsille voisi kuvitella laske-vansa henkensä.

»Olen iloinen, että tämä tapaaminen järjes-tyi«, Martta sanoi. »Työskentelen Mission Graine

-nimisessä järjestössä Genevessä. Meillä on täällä työllisyysshanke, jota olen arvioimassa.»

Herra Maddad nyökkäsi.

»Kuulin, että haluat puhua Nourasta.»

»Niin. Onko hän pahasti loukkaantunut?»

Herra Maddad vilkaisi näyttöä.

»Työllä oli tuotaessa sisäisiä vammoja ja murtumia. Jouduimme poistamaan palan suolta. Mutta antibiootit ovat tehonneet hyvin ja hän on jo lähes toipunut.»

Suomessa tai Sveitsissä tällainen potilastietojen kertominen ei olisi tullut kuuloonkaan. Täällä yksityisyyteen suhtauduttiin eri tavalla, mutta silti Martasta tuntui, että nyt tehtiin jonkinlaista poikkeusta. Hän oli jossain vaiheessa elämää huomannut, että ihmiset tekivät hänen kohdallaan helposti kaikenlaisia myönnytyksiä, eikä hän täysin ymmärtänyt, mistä se johtui.

»Miksi Nouraa hoidetaan täällä, eikä jonkin pakolaisleirin sairaalassa?»

Miehen suupielet nousivat. Se näytti hymyltä, mutta ei tuntunut siltä.

»Ei täältä käännytetä avun tarpeessa olevia lapsia, vaikka he olisivat pakolaisia.»

»Kuka hänet toi tänne?»

»Emme tiedä.»

»Kuinka vanha Noura on?»

»Hän täyttää ensi kuussa neljä.»

»Teillä on tietoja hänestä?»

»Syntymätodistus löytyi lapsen vaatteista.»

Mies liikautti hiirtä. Tietokoneen ruutu heitti sähköistä hohdetta hänen kaulalleen.

»Hänen koko nimensä on Noura Yazji. Tyttö on syntynyt lähellä Bosraa.»

Paikka kuulosti Martasta tutulta, mutta hän ei osannut sijoittaa sitä kartalle.

»Miksi olet kiinnostunut työstä?» mies kysyi.

»Kuulin, että Noura menetti kaikki omaisensa.»

»Niin tytön tuoneet ihmiset kertoivat», mies sanoi, heilautti kättään ja mutisi jotakin arabiaksi. »Koko perhe kuoli. Äiti, isä, kolme veljeä ja isoäiti.»

He olivat hetken hiljaa. Se tuntui joltain, minkä he voisivat tehdä kärsineiden hyväksi, vaikka se ei ollut yhtään mitään.

»Bosra. Se on kaunis kaupunki. Tai oli ainakin ennen sotaa. Kävin siellä vuosikymmen sitten. Paljon historiaa», herra Maddad sanoi. »Koko Syyria on kaunis. Moskeijat, rakennukset. Jordaniaalaisilla oli tapana ajaa viikonloppuisin Damaskokseen.»

Jos auttaa yhtä, voiko auttaa kaikkia?

Martta Ervasti tapaa työmatkallaan Ammanissa Nouran, nelivuotiaan tytön, joka on menettänyt pommituksessa perheensä.

Martan olisi pian palattava Geneveen avomiehensä luo, mutta hiljainen tyttö saa Martan toimimaan toisin kuin hänen pitäisi.

Martta on nelikymppinen, lapseton kansainvälisen avustustyön ammattilainen, joka tietää hyvin, kuinka oleellista on pitää työn kokonaiskuva mielessä. Onko Martta menettämässä järkensä – vai löytämässä elämälleen uuden tarkoituksen?

Psykologisesti hienoviritteisessä romaanissaan Maria Mustranta kuvaa jordanialaista miljoonakaupunkia ja sen köyhää lastenkotia Syyrian sisällissodassa 2014–2015.

Kuinka länsimainen nainen voi auttaa vierasta lasta vieraassa maassa keskellä kriisejä?

www.wsoy.fi

84.2

ISBN 978-951-0-51840-3